

תוכן עניינים

עמוד

2.....	ועדות
3.....	ברכות
18.....	הרצאות מוזמנות
	תכנית
24.....	יום שני, 11 בינואר, 2016
25.....	יום שלישי, 12 בינואר, 2016
31.....	יום רביעי, 13 בינואר, 2016
43.....	יום חמישי, 14 בינואר, 2016
46.....	פוסטרים אלקטרוניים
47.....	גופים שותפים

ועדות

יו"ר הכנס שמשון רובין

ועדה מארגנת
יו"ר: אתי אבלין, רונית שלו

חברי הועדה:
עפרה אנצ'יו
ליאורה ג'וסמן
ענבר דוד
חיה ישראל
יעלה כהן
טלי לבנון
רחל לניאדו
מלכה פרגר
פרידה שניידרמן
אילן שריף

ועדה מארגנת בינלאומית
כריסטופר האל
רוברט נימאייר
פיליס סילברמן
קולין פארקס
איימי צ'או
ססיליה צ'אן

ועדת היגוי
יו"ר: בני לייזר, שמשון רובין

חברי הועדה:
אתי אבלין
עפרה אנצ'יו
ליאורה ג'וסמן
יעלה כהן
רחל לניאדו
רות מלקינסון
רונית שלו
אילן שריף

ועדה מדעית
יו"ר: רות מלקינסון

חברי הועדה:
אתי אבלין
דנה אמיר
עפרה אנצ'יו
אפרי בר-נדב
יעל גירון
ענבר דוד
אליעזר ויצטום
רבקה יהב
יעלה כהן
טלי לבנון
מולי להד
רונית ליכטנטריט
רונית שלו

שלום רב וברוכים הבאים,

אני ועמיתי שמחים לקבל את פניכם בכנס אובדן, שכול וחוסן נפשי בחברה הישראלית ובעולם: עובדות, תובנות והשלכות. שותפים לתכנון הכנס באים מגופים ממשלתיים, ממלכתיים, מהמגזר השלישי ומהאקדמיה. לצד פעילות רחבה בעברית, פתחנו את הכנס לעמיתים מחו"ל ואנו מקיימים מסלול מיוחד לאורך הכנס עם הרצאות, מיני-סדנאות ופעילויות בשפה האנגלית. מאמצים רבים הושקעו כדי לתכנן כנס נחוץ וראוי גם יחד-אך הצלחתו תלויה, בסופו של דבר, בכם ותרומתכם למפגש ייחודי זה. אנחנו מקווים שתמצאו זמן ללמוד מעמיתים ומהמרצים, שתוכלו לחלוק מהידע והניסיון שלכם במפגשים

פורמליים ובלתי-פורמליים. ושתפגשו חברים ישנים וגם חדשים מהארץ ומהעולם.

באי הכנס הם ברובם אנשי מקצוע וקובעי מדיניות הפועלים בשטח ועוסקים בנושאים של התמודדות עם אובדן והאתגרים והצרכים של אנשים שחוו אובדנים, שחלקם הם אובדנים בנסיבות טראומטיות. לצידם, משתתפים אנשי האקדמיה המתמקדים בנושא אובדן והשלכותיו כולל חקר השפעות של התערבות מקצועית וקהילתית. משתתפים גם נציגים ואנשים הבאים מקהל שלישי, מקבלי השירות ונציגיהם בכנס כמו במציאות, לכולנו יש מה לתת ומה ללמוד משיבה וחיבה משותפת.

וברשותכם, מספר מילים על המוסד שאני מייצג. המרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי באוניברסיטת חיפה נוסד ב-2010 במטרה לקדם את ההיכרות עם החשיבות והמורכבות של התמודדות עם אובדן על חיינו. המרכז הוא פועל יוצא טבעי של עיסוק רב השנים שלי ושל עמיתי בטיפול, כתיבה מדעית, מחקר, הוראה והכשרה, בכל הקשור לתחום. פעילות המרכז מבטאת את החשיבות שאנו מייחסים לצורך לחדד ולהבליט את הייחודיות בהתמודדות עם אובדן של אדם קרוב עבור המשפחה, הקהילה, והחברה כולה.

אתר המרכז זמין ואתם מוזמנים להיכנס בכתובת <http://clbhr.haifa.ac.il>.

נשאר לי רק לאחל לכולנו כנס פורה ומשמעותי. תודה.

בכבוד רב,

פרופ' שמשון רובין

יו"ר הכנס

ראש המרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי
אוניברסיטת חיפה

שלום רב וברוכים הבאים,

אנו שמחים על השתתפותכם בכנס הבינלאומי השני "אבדן, שכול וחוסן נפשי בחברה הישראלית ובעולם: עובדות תובנות והשלכות".

אלה - מרכז להתמודדות נפשית עם אבדן הוא הארגון הוותיק בישראל במתן סיוע נפשי-חברתי לניצולי שואה. במקביל, אנו מובילים בעשרות השנים האחרונות את הטיפול והסיוע לנפגעי השכול האזרחי. במסגרת זו טיפל המרכז באלפי אנשים אשר חוו אבדן, שכול, טראומה וכאב נפשי ואף הקים והפעיל תכניות עבור משרדי הממשלה וגופי סיוע אחרים. כיום מפעיל מרכז אלה את תכניות סני"ה - ליווי למשפחות

נפגעי עבירות המתה עבור משרד הרווחה, בפיקוח המפקח הארצי בנושא האובדן והשכול, מר אילן שריף. בפעילותנו, נחשפנו לעוצמה ולסבל האנושי והאישי המלווים את נושא האבדן, השכול והאבל, באופן כללי, ובמיוחד על רקע הייחודיות של החברה הישראלית. הנושא חשוב, כואב ונוגע לכל אחת ואחד מאתנו כבני אדם וכאזרחי ישראל.

אנו מקווים שהכנס הבינ"ל השנה יאיר את ההיבטים המקצועיים השונים הקשורים באובדן, ואולי גם יעיר את כל מי שנוגע בהם על מנת לעשות יותר טוב יותר - למען המטופלים ולמען החברה הישראלית.

לפנינו מפגש מקצועי ואנושי בין אנשי המקצוע ומקבלי הטיפול, מהארץ ומהעולם, מליאות משותפות, סדנאות ייחודיות ואינטראקציות אישיות, הרצאות של מומחים בעלי שם ומכובדים מחו"ל שהגיעו לישראל, דווקא בתקופה מורכבת זו. נשתדל להביא לכולכם את מיטב ומירב הידע והניסיון שנצבר, ולהפיק את התועלות בכל דרך.

אנו גאים להיות שותפים להיערכות ולהכנת הכנס, וכולי תקווה כי תמצאו עניין מקצועי ואישי בתכנית המגוונת והמעשירה.

בכבוד רב,

בני ליזר, MBA

יו"ר ועדת ההיגוי

מנכ"ל משותף "אלה - מרכז להתמודדות נפשית עם אובדן"

שלום רב, וברוכים וברוכות הבאים והבאות,

לאחר הצלחתו של הכנס הקודם באילת ב-2013, באחת משיבות פורום השכול הפועל במרכז הבינלאומי לחקר אובדן שכול וחוסן נפשי בראשותו של פרופסור שמשון רובין מאוניברסיטת חיפה, ושחבריו נציגי ארגונים שונים, הועלתה הצעה לקיים כנס נוסף באילת והחלטה לקיימו התקבלה פה אחד. ואמנם, לקחנו על עצמנו את המשימה המתגרת לקיים כנס זה, יצאנו לדרך והנה אנחנו שוב מתכנסים באילת תחת הכותרת: אובדן שכול וחוסן נפשי בחברה הישראלית ובעולם: עובדות תובנות והשלכות.

הכנס הראשון היה כנס ישראלי, הכנס הנוכחי הוא כנס בינלאומי בהשתתפות

מומחים בעלי שם בינלאומי, הפרופסורים נימאייר, פארקס וצ'או יהיו בין אורחנו, והוספנו סדנת קדם-כנס בהנחייתו של פרופסור נימאייר, ויהיו בו שני מסלולים, בשפה העברית ובשפה האנגלית. ל"קול הקורא" נענו אנשי מקצוע מהארץ ומחו"ל להגיש תקצירים המבוססים על הניסיון והעבודה בתחום, הן מההיבטים התיאורטיים, היישומיים, הקליניים והמחקריים, סדנאות רבי שיח ופוסטרים; וכמו בכנס הקודם ייקחו חלק גם אנשים שחוו אובדן, ויחלקו איתנו את סיפוריהם המרגשים. אני שמחה לציין שגם הפעם ההיענות היתה רבה, והיה צורך משהתקבלו לשבץ את כולם לימי הכנס. כפי שתראו, הוגשו תקצירים המקיפים מגוון רחב של נושאים והיבטים של אובדן ואבל, וביניהם שיטות טיפול, עבודות מחקר ותיאורי מקרים.

בתום עבודה מאומצת שכללה קריאה, הערכה ושיבוץ למושבים, אני רוצה להודות לחברי הוועדה המדעית שלקחו חלק בהכנת התוכנית במהלך השנה, היו שותפים למלאכת ההערכה ושבוע התקצירים וסייעו להביאה עד הלום. ועתה לא נותר לי אלא לאחל לכולנו המשתתפים, כנס שבו לא רק נאזין ונשמע אלא ניצור שיח שיהדהד גם לאחר שהכנס ייתם.

בכבוד רב,

ד"ר רות מלקינסון
יו"ר הוועדה המדעית

אורחים ואורחות יקרים,

אנו שמחות לארח אתכם בכנס הבינלאומי לאובדן שכול וחקר נפשי אשר ייתקיים בינואר 2016 באילת.

אנו מזמינות אתכם לעצירה, הרחק משאון השגרה היומיומית לימים מרתקים של למידה והתפתחות.

בשנים האחרונות מתקיים פורום המאגד בתוכו גופי אקדמיה ומחקר, גופים ממשלתיים ועמותות אשר המשותף לכולם הוא חווית השליחות ללוות משפחות ויחידים שאיבדו אדם

אהוב. אנו משוכנעות כי תחום משמעותי זה של אובדן ושכול משפיע ונוגע בחייהם של כולנו: אנשי מחקר, טיפול, לוי ואנשים שחוו שכול בעצמם.

בכנס ניפגש ללמידה והתפתחות עם מומחים מהטובים בתחום בארץ ובעולם. הכנס יאפשר מפגש מקצועי ובינאישי המביא עמו ידע, חוויה אישית, תובנות טיפוליות והתפתחות מחקרית.

אנו מצפות בשמחה לבואכם ובטוחות במפגש מוצלח לכולנו.

להתראות

בברכה,

ד"ר אתי אבלין וד"ר רונית שלו

אגף משפחות והנצחה - משרד הביטחון

מדינת ישראל נטלה על עצמה מחויבות למתן טיפול מקצועי, רגיש, ייחודי ומופתי להנצחת חללי מערכות ישראל ולמתן סיוע רגשי וטיפול ברווחתם של בני המשפחות השכולות, אשר שילמו מחיר כבד מנשוא.

אגף משפחות והנצחה הינו גוף ממלכתי המבטא כבוד, הוקרה ומחויבות לחללי מערכות ישראל ובני משפחתם ומהווה את אחד מנדבכי העשייה והטיפול הרגישים של משרד הביטחון, מאז ראשית ימי המדינה.

במהלך השנים התפתחה התפיסה המקצועית לטיפול בשכולים והתפתחו שירותים לרווחתם, הן בתחומי הסיוע החומרי והן בתחומי הטיפול הנפשי וההתערבויות הרגשיות.

העובדים הסוציאליים באגף משפחות והנצחה, עוסקים בטיפול בבני המשפחות השכולות בעת המשבר, בעיבוד האבל, בתמיכה רגשית ובליוי מתמשך לאורך מעגלי החיים.

העובדים הסוציאליים פועלים מתוך תחושת שליחות, כדי לסייע לבני המשפחות השכולות לנסות ולחזור לשגרת חייהם, לצד נטל הכאב.

מדיניות אגף משפחות והנצחה לאיתור צרכי בני המשפחות השכולות ומציאת מענים הולמים, יחד עם הניסיון והידע אשר נצבר על-ידי העובדים הסוציאליים המטפלים בבני המשפחות השכולות וההשקעה בפיתוחם המקצועי, הובילו את העובדים הסוציאליים לרמת מקצועיות גבוהה שאין לה אח ורע, בטיפול בפרטים ובמשפחות שאיבדו את יקירם.

אנו גאים לחלוק את הידע המקצועי שהצטבר בקרב העובדים הסוציאליים המטפלים במשפחות השכולות באגף משפחות והנצחה, עם עמיתנו אנשי המקצוע העוסקים באובדן ושכול, בארץ ובעולם.

אריה מועלם

סמנכ"ל ור' אגף משפחות

לידיה דרורי-גוהר

ר' היח' הארצית לשירותים סוציאליים והנצחה

משרד הרווחה והשירותים החברתיים הלב פתוח לרווחה

היחידה לאובדן פתאומי ושכול, השרות לרווחת הפרט והמשפחה במשרד הרווחה והשירותים החברתיים

משרד הרווחה והשירותים החברתיים רואה עצמו כגוף מוביל בתחום הסיוע למשפחות שכולות על רקע אזרחי. מדי שנה נהרגים בישראל כאלף איש כתוצאה מתאונות דרכים, רצח והתאבדות. אירועים טרגיים אלה הינם בעלי אופי טראומטי והשפעתם על המשפחות היא ברבדים רבים ובהם: פגיעה ביחסים המשפחתיים, בבריאות, בתעסוקה, בלימודים, כניסה לתהליכים משפטיים מורכבים ובקשיים גשויים ניכרים. ומשפיעה על החוסן ויכולת ההתמודדות המשפחתית.

היחידה לטיפול באובדן פתאומי ושכול במשרד הרווחה והשירותים החברתיים עוסקת בסיוע לבני משפחות שכולות אלה. תוכנית הסיוע למשפחות שכולות כתוצאה מתאונות דרכים כוללת מערך "הודעות מרות" (בשיתוף פעולה בין משרד הרווחה, משטרת התנועה והרשויות המקומיות). כמו כן הוקמו מרכזים טיפוליים איזוריים באמצעות התחנות לטיפול משפחתי במחלקות לשירותים חברתיים ומערך קבוצות תמיכה המופעלות עבור המשרד על ידי עמותת "יד הנקטפים".

החל מ-2011 מופעלת תכנית סנ"ה - סיוע לנפגעי עבירות המתה בשיתוף משרד המשפטים והמשרד לביטחון פנים. במסגרת זו הוקמו מרכזים טיפוליים איזוריים באמצעות עמותת "אלה" וכיום נערכת המשטרה לביצוע גם של "הודעות מרות". בימים אלה נפתחה תכנית "מיתרים" לסיוע לבני משפחות שיקיריהם התאבדו. התכנית מופעלת על ידי עמותת אנוש כאשר בשלב הראשון נפתחו מרכזים טיפוליים מרחביים בחיפה ובתל אביב. תכנית זו הינה חלק מהתכנית הלאומית למניעת אובדנות, בהובלת משרד הבריאות ובשיתוף משרדי ממשלה נוספים. במסגרת השאיפה לייעול כלל הליכים אלה, נערך המשרד לקראת מהלך של איחוד מרכזים אלה למרכזים מרחביים אחדים שיגישו סיוע בשלושת תחומים אלה ויתוכלו על ידי גוף מרכזי ארצי אחד.

אני רוצה לברך את באי הכנס. אין לי ספק שבמהלכו יתרחשו מפגשים מעניינים, החלפת דעות ורעיונות לגבי מיזמים חדשים. אני מאחל לכולנו שנדע להפיק מהכנס את המירב.

אילן שריף - עו"ס, מפקח ארצי היחידה לטיפול באובדן פתאומי ושכול
השרות לרווחת הפרט והמשפחה, משרד הרווחה והשירותים החברתיים.

ניתן לפנות אלינו באמצעות:

אתר משרד הרווחה והשירותים החברתיים www.molsa.gov.il

מייל: ilans@molsa.gov.il, טלפון: 02-5085644

אנשים יקרים,

אלה המרכז להתמודדות נפשית עם אבדן היה שותף פעיל בארגון כנס זה. אחרי חודשים ארוכים של תכנונים, סיעור מוחות, השערות וציפיות הגיע הרגע ואנחנו שמחים שכולכם כאן.

אנו מצפים לכמה ימים אינטנסיביים, מעניינים, מרגשים וחשובים עבור כל אחד שמתמודד באופן אישי או מקצועי ברמה היום יומית בתחום של התמודדות עם שכול ואבל.

אנו בטוחים שנלמד זה מזה, שיוצרו שיתופי פעולה ושינקדם את המאמץ המשותף להקל כמה שניתן על כל משפחת השכול.

אנו ממרכזי אלה להתמודדות נפשית עם אבדן, מאחלים לכם הרבה כוחות ואופטימיות להמשך הדרך ובטוחים שתפיגו הנאה מהשהייה ביחד.

תחומי הפעילות העיקריים של אלה:

טיפול באובדן ושכול

- הפעלת שישה מרכזי סיוע למשפחות נפגעי עבירות המתה עבור משרד הרווחה (תכנית סנ"ה)
- טיפול נפשי חינם לכלל אוכלוסיית ניצולי השואה עבור משרד האוצר
- טיפול למשפחות שכולות עבור משרד הביטחון
- קבוצות תלויות תרבות לאוכלוסיות עולים ופליטים שחוו טראומה

מכון טיפולי לכלל האוכלוסייה

- טיפול למבוגרים, בני נוער וילדים
- קבוצות, סדנאות והרצאות לקהל הרחב
- הכשרה והדרכה לאנשי מקצוע מארגונים שונים העובדים עם אוכלוסיות שחוו טראומה או אבדן
- טיפול נפשי וחברתי מסובסד ליוצאי הולנד בישראל (אוכלוסיית היעד המקורית של העמותה)

מרכז אלה זכה ב"עיטור האור" לשנת 2015 מהקרן לרווחה לנפגעי השואה בישראל על פעילות התנדבות ייחודית למען ניצולי השואה; זכה באות ההוקרה מהאגודה הישראלית לגרונטולוגיה לשנת 2012 על תרומה ייחודית למען האוכלוסייה הזקנה בישראל; זכה באות ההוקרה ממשרד הגמלאים ומשרד הרווחה בשנת 2006 על סיוע התנדבותי לתושבי הצפון במלחמת לבנון השנייה.

יעלה כהן

מנכ"ל משותף

שלום רב,

ברצוני לברך אתכם לרגל התכנסותכם לכנס השני בנושא אובדן, שכול וחוסן נפשי בחברה הישראלית ובעולם שהמרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי כאן באוניברסיטת חיפה השקיע מאמצים כה רבים כדי שיצליח. פעילות המרכז, בראשותו של פרופ' שמשון רובין, מבקשת לחקור את אחת ההתמודדויות הקשות ביותר, ועם זאת הנפוצות ביותר בחברה האנושית: התמודדות עם מוות של אדם קרוב.

השכול הוא כמובן חוויה אנושית חוצת תרבויות ולאומים, ועדיין - לפחות בחוויה הפרטית והלאומית שלנו, היא נושא ישראלי כל כך. ניתן למצוא לכך הקבלה בפעילות המחקרית שלנו בנושא, שכמו כל פעילות מדעית - היא בינלאומית וללא גבולות - ועדיין שואבת מהמקום הייחודי שממנו היא באה. הפעילות המרשימה של המרכז לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי היא עדות נוספת לייעוד המרכזי של אוניברסיטה חיפה: מצוינות אקדמית ומחקרית. החתירה לידע חדש עומדת בבסיס הפעילות האקדמית - ידע לשם ידע. אולם ישנם מקרים שבהם ניתן להשתמש בידע באופן מידי לטובת הכלל, וכך המקרה שלפנינו. כך שאם בנוסף למצוינות האקדמית הצלחנו לסייע ולו במעט לאדם אחד שאיבד את יקיריו - הרי שאין גאה ממני על כך.

כולנו קיוונו והתפללנו שמשפחת השכול הישראלית תפסיק לגדול - אולם לצערנו היא הולכת וגדלה. המצב הביטחוני הקשה תורם, לצד גורמים אחרים, להרחבת השסעים בחברה הישראלית. דווקא בתקופה זו חשוב לי להדגיש את הייעוד הנוסף שיש לנו באוניברסיטת חיפה והוא מציאת המכנה המשותף לכל הקבוצות המרכיבות את החברה הישראלית. יהודים וערבים, יהודים ויהודים, ימין ושמאל, חילוניים ודתיים, מרכז ופריפריה. אין לי ספק שהמתח הפנימי בינינו הוא מסוכן ומאיים יותר מכל איום חיצוני. הרכב האוכלוסייה הייחודי שלנו באוניברסיטת חיפה, שמהווה תמונת ראי של כל החברה הישראלית, יחד עם רוח הסובלנות וקבלת האחר שלנו הופכת אותנו ל"כור ההיתוך" של החברה הישראלית בשנות ה-2000. החובה של כולנו למצוא את הישראליות המשותפת כתנאי הכרחי לשגשוגה של מדינת ישראל - ללא קשר לעמדה פוליטית כזו או אחרת.

אני מזמין כל אחד ואחת מכם לבוא ולבקר בקמפוס היפיה שלנו ולהתרשם מהעשייה האקדמית והחברתית הבלתי פוסקת. אני מאחל לכם כנס פורה ומאיר עיניים, כנס של מצוינות אקדמית ותרומה חברתית.

בברכה,

עמוס שפירא

נשיא אוניברסיטת חיפה

משרד המשפטים - האגף לסיוע משפטי

הכנס הבינלאומי בנושא שכול ואובדן פתאומי שם על המפה, בפעם השנייה, את ההתמודדות האישית והמקצועית עם נושא האובדן והשכול הפתאומי ומאפשר להעלות על סדר היום תחום ייחודי זה, אשר נותר רחוק מהעין הציבורית. אנו מברכים על ההזדמנות שנפלה בחלקנו, לקחת חלק בכנס ייחודי זה.

ייחודו של הכנס הוא, בין היתר, בחיבור בין הפרטי והציבורי, בין דיסציפלינות שונות, ובין ההיבטים הייחודיים לאבדן ושכול בהקשר הישראלי, לבין ניסיון שנצבר בתחום במדינות אחרות.

השתתפותו של משרד המשפטים בכלל ושל האגף לסיוע משפטי בפרט בכנס הזה אינה מובנת מאליה.

ראשית, מאחר וההיבט המשפטי של השכול והאבדן נסתרים לעיתים מהעין, גם עבור המשפחות השכולות וגם עבור אנשי המקצועות הטיפוליים המסייעים להן. ושנית, משום שכניסתה של המדינה לזירת הסיוע למשפחות שיקיריהם נרצחו או נהרגו הינה חדשה יחסית.

חשיבותה של תוכנית סנה (התוכנית הבינמשרדית לסיוע לנפגעי עבירות המתה), שהאגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים הינו אחד השותפים לה, הינה, בראש ובראשונה, בפן ההצהרתי - אמירה ברורה של המדינה: "אני כאן. אני שחקן מרכזי בחייהן של המשפחות שיקיריהן נרצחו, ואחריותי אינה מסתיימת באכיפת החוק ובענישת העבריין, אלא קיימת גם ביחס לקורבנות העבירה, בכל היבט מהיבטי הליך השיקום שלהן".

החשיבות הנוספת בתוכנית הינה בטיפול ההוליסטי - בהיבטים הכלכליים, הטיפוליים והמשפטיים של השיקום, ובתיאום והחיבור ביניהם, מתוך הבנה כי האבדן משפיע על כל דקה ושניה מחיי המשפחה שיקירה נלקח ממנה באלימות ובפתאומיות.

כחלק מתוכנית סנה, האגף לסיוע משפטי מעניק סיוע, ייצוג ליווי למשפחות הנרצחים והנרצחות.

מטרת הייצוג המשפטי והליווי היא להמעיט ככל שניתן את חוסר האונים של הנפגעים מול המערכות המוסדיות, ולצמצם את התחושה, כי ההליך הפלילי אינו בשליטתם וכי אין להן יכולת למצות את הדין עם הפוגע. עורך דין המייצג ומלווה את המשפחות אמור לשמש "קול" עבורם, ולאפשר קשר ישיר ורציף עם הגורמים האמונים על מערכת אכיפת החוק. בנוסף, הסיוע המשפטי נועד לסייע למשפחות למצות זכויות משפטיות מול הגורמים השונים (המוסד לביטוח לאומי, תביעות אזרחיות וכיו"ב).

הסיוע המשפטי למשפחות דורש מעורכי הדין כלים ומיומנויות נוספים מעבר לידע המקצועי הדיסציפלינארי, כדי שהליווי יהווה מענה אינטגרטיבי למשפחות, יעצים אותן ויסייע להן להחזיר תחושת שליטה לחייהם, מתוך תפיסה מקצועית הרואה בהליך המשפטי חלק בלתי נפרד משיקומם וחזרתם לשגרת חיים.

הדס גבריאלי-זני, עו"ד

ממונה נפגעי עבירות המתה
האגף לסיוע משפטי, משרד המשפטים

המרכז ללימודים אקדמיים באור יהודה דברי פרופ' בולק, נשיא המכללה

למשתתפי ומארגני הכנס הבין לאומי בנושא אבדן, שכול וחוסן נפשי בחברה הישראלית. כבוד הוא לנו להיות שותפים לכנס חשוב ומשמעותי זה.

המרכז ללימודים אקדמיים הינו מוסד המוביל שילוב של השכלה אקדמית עדכנית עם גישה יישומית, ומקנה לבוגריו יכולת התמודדות בהצלחה עם אתגרי עולם המעשה גישתו העקרונית של המרכז להנגיש את ההשכלה הגבוהה לסטודנטים עולים חדשים, סטודנטים מהמגזר הערבי והבדווי וסטודנטים מהפריפריה הפיזית והפריפריה החברתית במדינת ישראל. כיום לומדים במרכז ללימודים אקדמיים כ- 5,000 תלמידים, ועד היום סיימו את לימודיהם למעלה מ 9,000 בוגרים ומוסמכים.

כבר לפני כמעט חמישים שנה הגדיר אחד מבחירי חוקרי הלחץ בישראל פרופ' נח מילגרם ז"ל את מדינת ישראל כ"מעבדה טבעית לחקר מצבי לחץ". הוא מנה שתי סיבות לכך: הראשונה, אנו בישראל חשופים רוב הזמן למצבי לחץ מלחמתיים. והשנייה, יש לנו חוקרי לחץ טובים. מאמרים וספרים רבים נכתבו כתוצאה ממחקרים והתנסויות קליניות בנפגעי לחץ, מצבי מתח וחרדה, תגובות אבל ואבדן. בעבודות רבות נותחו תגובות פוסט-טראומטיות ופותחו דרכי התמודדות כדי לסייע לחיילים ולאזרחים להתמודד עם קשיים הנגרמים בשל פגיעה ואבדן.

כמדינה השרויה בקונפליקט אלים ומתמשך עם שכניה, המתפרץ מדי פעם בגלים של מלחמה ופעולות אלימות השכול והאבדן אינם זרים לתושבי ישראל. האזרח הישראלי נחשף למצבי הרג ומוות כמעט מדי יום כשהתקשורת מביאה לפתח ביתו תמונות מזירות אירועי אסון שהרקע שלהן הקונפליקט הישראלי פלסטיני.

אבל המוות הוא חלק בלתי נפרד מהחיים והוא מתגלה ומכה במשפחות גם בתאונות דרכים, מצבי מחלה, אובדנות ושאר אסונות ותאונות.

המוות הוא איברסיבלי זאת מגלים ילדים בשלבי התפתחותם כבר מגיל 5-6. החיים רצופים אבדנים ועלינו כיצורי אנוש ללמוד להתמודד עמם. תפקידם של אנשי מקצועות בריאות הנפש לתת יד ולסייע לאנשים שאיבדו את יקיריהם ולנסות ולצמצם את הפגיעות הנפשיות שהאבדן עלול לגרום.

כאמור, מאות מחקרים של חוקרים ישראלים עסקו בכל הקשת הרחבה של תגובות לאובדנים ויש בידנו כיום גוף ידע עשיר הכולל דרכי סיוע וטיפול במצבי לחץ שונים. חשוב להמשיך וללמוד על המנגנונים הממתנים את השפעת האבדן והשכול על הנותרים בחיים. אני מברך את התכנסותם של החוקרים ואנשי המקצוע בשדה ומאחל להם שיוסיפו דעת בנושאים שכה גורמים למכאוב ויתרמו להעלאת המודעות להתמודדות במצבי שכול ואבדן וסייעו לטיפול החוסן הנפשי בישראל.

ג'וינט ישראל הוא הזרוע של ארגון הג'וינט העולמי, עוסק בקידום איכות החיים, שיוויון הזדמנויות וצמצום פערים בחברה הישראלית. חזון ג'וינט ישראל הוא לתרום ליכולתה של החברה בישראל לדאוג לרווחת כל אזרחיה, לפעול לצמצום פערים ולקדם חוסן וצדק חברתי.

יעוד ג'וינט ישראל הוא ליזום, לפתח ולהטמיע שירותים, תפיסות ותכניות חדשניים ויעילים עבור האוכלוסיות הפגיעות במדינת ישראל בשותפות עם הממשלה, הרשויות המקומיות, החברה האזרחית והמגזר העסקי.

בין אגפי הארגון פעולות: עמותת אשל לחיזוק מעמד הזקנים בחברה ועמותת אשלים למען ילדים, נוער וצעירים במצבי סיכון ובני משפחותיהם.

המפגש עם אובדן ושכול הינו חלק ממעגל החיים הנורמטיבי ויחד עם זאת, עבור אוכלוסיות מוחלשות, המתמודדות עם מיעוט משאבי תמיכה בתחומי חיים שונים, עלול מפגש זה להפוך למצב סיכון לפרט ולמשפחה.

בשנים האחרונות, פותחו בג'וינט ישראל בשותפות עם משרדי הממשלה השונים ופדרציית ניו יורק, מענים ייחודיים להתמודדות עם מצבי מצוקה שונים, בהם אובדן ושכול, באמצעות קבלת תמיכה וליווי רוחני הן על ידי שילוב מלווים רוחניים במסגרות השירותים השונות והן באמצעות שזירת התפיסה והכלים של הליווי הרוחני בעבודת אנשי המקצוע בתחומים החברתיים.

אנו רואים זכות לקחת חלק במסגרת הכנס הבינלאומי לאובדן ושכול ולשתף בידע הייחודי שפותח, מתוך אמונה ששפת התמיכה הרוחנית, עבור כלל המתמודדים עם אובדן ושכול והאוכלוסיות המוחלשות בפרט, יש בה הושטת יד ופתיחת צוהר לעולמו הרוחני של האדם תוך חוויה אישית משמעותית, מתמשכת ומרפאת.

בברכה,

יוסי היימן
מנכ"ל אשל

ד"ר רמי סולימני
מנכ"ל אשלים

המוסד לביטוח לאומי לצדן, ברגעים החשובים של החיים

ברכת מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, פרופ' שלמה מור-יוסף

הכנס מתקיים בעיצומם של אירועים קשים הפוקדים את אזרחי המדינה, אירועים המפרים בשבריר שנייה את הידוע והמוכר, והמרחיבים לצערנו את אוכלוסיית משפחות השכול המתמודדות עם אבדן יקיריהם ואת אוכלוסיית הפצועים מאירועים אלו המתמודדים עם האבדן שמביאה עימה הפציעה.

חשיבותו של הכנס המאורגן ע"י המרכז הבינלאומי לחקר אובדן ושכול וחוסן נפשי הינה בגיוס כל משרדי הממשלה, העמותות, הגופים המטפלים, האנשים עצמם והאקדמיה להקדיש 3 ימים להפרייה הדדית ודרך שיתוף בידע המצטבר בכל אחד מהגופים וחיוזוק השיח המקצועי בין העשייה בשטח ולמחקר ולידע האקדמי.

המוסד לביטוח לאומי כגוף שאמון על הביטחון הסוציאלי במדינה, מטפל באוכלוסייה שחוותה אובדן ושכול ע"י מתן קצבאות קיום לאלמנים ואלמנות שארים ותלויים, ומסייע בשיקום תעסוקתי של אלמנים לאלמנות בגיל עבודה.

בנוסף לכך, בכל סניפי הביטוח הלאומי עובדי השיקום מקיימים מידי שנה אירוע בר/ בת מצווה ליתומים, אירועים הנעשה מתוך רצון לחזק את הקשר עם המשפחות וכביטוי לערבות ההדדית שלנו כחברה וכמוסד. (המוסד משלם למעלה מ-200,000 קצבאות שארים ותלויים).

כמו כן, המוסד מטפל באנשים שחלו או נפגעו המהלך עבודתם באמצעות תשלום קצבאות נכות כללית ונכות מעבודה כ-300,000 מקבלי קצבאות כאלו, וכן מסייע בתהליך שיקומם המקצועי באמצעות עובדי השיקום של הביטוח הלאומי.

קבוצה נוספת המטופלת בבטוח לאומי הינה נפגעי פעולות איבה - משפחות שכולות ופצועים.

עובדי אגף השיקום בביטוח הלאומי מטפלים ומלווים את אוכלוסיית נפגעי האיבה מיום הפיגוע ולאורך כל השנים בכל תחומי חייהם ותוך מתן מענים לצרכים השונים ומתברר שהמציאות מייצרת מצבים שאינם כתובים בשום הוראה או הנחייה ומחייבת מציאת פתרונות לא שגרתיים, במצבים בהם אין מענים בהוראות של שמרד הביטחון שכן מדובר באוכלוסיות שאינן מוכרות במשרד הביטחון.

לדוגמא, מציאות של יתומים משני הורים בגילאים שונים, ישנם כיום 105 יתומים משני הורים וישנן כיום כעשרים משפחות המגדלות את היתומים הקטינים, מספר נפגעים בני אותה במשפחה, ישנן משפחות שלמות שנפגעו שההורה שנותר הוא גם הורה שכול וגם אלמן ויכול להיות שהוא גם פצוע או מטופל בילד שנפצע.

אוכלוסייה נוספת שבמהלך השנים למדנו להתמודד ולפתח עבורה מענים הינם ילדים צעירים שנפצעו בפיגועים ושחלקם חיים לאורך שנים במצב חרום מתמשך והטיפול בהם דורש מיומנות מקצועית אחרת, הורים צעירים המתמודדים עם אבדן של תינוק או עם אשפוז ממושך של ילד צעיר.

עבודת העובדים המקצועיים נתמכת במערך מתנדבים המלווים את המשפחות בהתאם לצורך, לעיתים לאורך שנים רבות, וכן מתבצעת בפעילות קבוצתית להורים שכולים, ליתומים משני הורים, לאלמנים ואלמנות, לאחים שכולים ולפצועים.

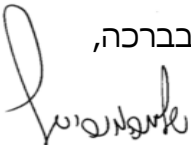
אנו מחוייבים לטיפול ארוך שנים לאוכלוסייה זו, והם יודעים שהם יכולים לפנות אלינו כשחשים צורך בכך, בארועי הטרור האחרונים פנו רבים מנפגעי פעולות האיבה הותיקים לעובדות השיקום לקבלת סיוע בהתמודדות עם החרדות והרגשות שהתעוררו ביתר שאת בעקבות הארועים האחרונים.

אנו משתדלים לתת את השירות המיטבי, גם בפעילות קהילתית של כנסים פעמיים בשנה המאפשרים מפגש בלתי אמצעי עם המשפחות, הכולל הרצאה הנוגעת לתחום התמודדותם במהלך השנים כמו: הומור ובריאות, הנצחה, אינטליגנציה רגשית, מנהיגות וכו'.

המוסד מטפל בכ-4,800 נכים נפגעי פעולות איבה (מתוכם כ-130 עם נכות מיוחדת +100%) ובכ-3,000 משפחות שכולות (הורים, אלמנות, יתומים ואחים שכולים).

אנו נמצאים לצידם ומלווים אותם בעיבוד והתמודדות עם האובדן, ועם מציאות שנכפתה עליהם במטרה לאפשר בניית שגרת חיים חדשה במתן כלים תמיכתיים להתארגנות הנדרשת.

אני מודה למארגני הכנס ומשוכנע שהתכנים העשירים שבאי הכנס עומדים להישף אליהם בשלושת ימי הכנס יעמיקו את הידע המקצועי ויחזקו את השיח הבינארגוני החשוב שכנס זה מאפשר לכל העוסקים בתחום.

בברכה,

פרופ' שלמה מור-יוסף
המנהל הכללי

מכללת צפת

ברכות לבאי הכנס "אובדן, שכול וחוסן נפשי", 2016:
מאז ילדותנו אנו מודעים לנוכחותם של המוות והשכול בעולם. ככל שאנו מתבגרים כך הייחוס של המוות לאחרים משתנה לכיוון עצמיותנו אנו. כה מעט אנו, אנשי מדעי ההתנהגות, יודעים על הקוגניציות והרגשות סביב הנושאים הללו, ומכאן התרומה הפוטנציאלית הרבה של הכנס הנוכחי.

בברכת דיונים פוריים,

פרופ' ברוך נבו

נשיא המכללה
baruchn@Zefat.ac.il

עמותת "יד הנקטפים" (ע"ר)
הורים ומשפחות שכולות נפגעי תאונות דרכים

ברכות לבאי הכנס הנושא בו כולנו עוסקים הינו נושא קשה בוודאי למשפחות השכולות וגם לעוסקים בטיפול במשפחות. מסורת של קיום כנס אובדן ושכול חשובה מעין כמוה בשיתוף דעות המקצועי, התעדכנות בטיפול במשפחות והתעדכנות בפן האדמי של הנושא. אנו בעמותת "יד הנקטפים" עמותת משפחות שכולות מתאונות דרכים מחפשים דרכים חדשות בהגעה לבני המשפחות, הבאתם להשתתף בפעילויות השונות, וטיפול בבני המשפחות בסוגים שונים של קבוצות תמיכה. ברצוני לברך את מארגני ובאי הכנס אובדן ושכול 2016.

בברכה,

חיים שפירא, יו"ר
עמותת "יד הנקטפים"

מרכז
יד לבנים
ארגון להנצחת חללי מערכות ישראל
וטיפול במשפחות (ע"ר)
אתר: www.yadlabanim.co.il

ארגון יד-לבנים הינו הארגון היציג והבלעדי להנצחת חללי מערכות ישראל ולהנחלת מורשתם, לטיפול במשפחות השכולות.

הארגון נוסד בשנת 1949, עוד בימי מלחמת השחרור בעידודו של דוד בן גוריון, הוא כולל בתוכו הורים, אחים ואחיות שכולים וכולל את מגזרי: הדרוזים, הצ'רקסים והבדואים ומונה סהכ 64 סניפים ושלוחות.

ארגון יד לבנים, ארגונם של משפחות הנופלים חללי צה"ל ומערכות הביטחון משמש כתובת ובית לכל בני משפחת הנופלים, שאיבדו את יקיריהם. הארגון פועל להנצחת זכרם של הבנים ולחקיקתו בזיכרון הלאומי. הנחלת מורשת הבנים וחינוך הדורות הבאים ברוח זו מהווים נדבך מרכזי בפעילות הארגון. ארגון יד לבנים פועל לרווחת משפחות הנופלים ולייצוגן בפני גורמי הממשל. הארגון מייעץ ומסייע למשפחות שהשכול פגע בהן מרגע התרחשות האסון ובהמשך, לאורך כל חייהן. הארגון יקים ויפעיל בתי יד לבנים שיהוו גלעד חי לזכר הבנים ויסייעו להנצחת מורשם. למימוש יעדיו פועל הארגון בשיתוף צה"ל, משרד הביטחון וגורמים ציבוריים אחרים. פעילות הארגון מתבצעת ברגישות, בענווה ובאנושיות, תוך כבוד הדדי והערכה לזכר הנופלים.

המוסד העליון של הארגון הינו המועצה אשר מתכנסת כאסיפה כללית אחת לשנה כאשר אחת לארבע שנים מתכנס גוף המורכב מנציגי הסניפים לכנס חגיגי והמכונה ועידה ארצית. במהלך השנה מוענקות סמכויות המועצה להנהלת הארגון אשר מפעילה וועדות קבועות במרכז הארגון.

כמו כן פועלות וועדות אד-הוק המתמנות ע"י יו"ר הארגון לנושאים מיוחדים. יד-לבנים מקיים קשרים אמיצים עם היחידה להנצחת החייל ואגף המשפחות במשרד הבטחון. חברי הארגון משמשים כנציגים בהתנדבות במועצה הציבורית להנצחת החייל שהוא הגוף המייעץ לשר הבטחון. נציגי יד-לבנים פעילים בהתנדבות בוועדות השונות של הארגון. הארגון יזם ומעודד, מחקרי לימוד בנושאים שיש בהם עניין למשפחות השכולות, בתיקוני החוק וכן בבדיקתן מחדש של תקנות ונהלים, הנוגעים למשפחות השכולות. בתי יד-לבנים הפזורים ברחבי הארץ, הם בעלי ערך מכריע בחיי הנפש של המשפחות השכולות בהיותם בתי תרבות ואתרי הנצחה מקומי, של הנופלים - בני המקום. מרכז הארגון יזם ומקיים ימי עיון, דיונים וסמינרים שתכליתם להנחות את ראשי הסניפים ופעיליהם לפעול בהתנדבות ברחבי הארץ, לחתור לשותפות מלאה בעיצוב אופי הפעילות בבתי יד-לבנים להגדלת נפח הפעילות החברתית והקהילתית בבתיים אלו.

נושאים חשובים שהארגון מקדם בחודשים האחרונים: מיזם משותף לארגון יחד עם משהב"ט, הקמת בית מורשת לאומי לנופלים, בית שיהווה מרכז מורשת שירכו תחתיו את כל הידע והמידע אודות הנופלים, שיאגד תחתיו ספריה וסרטים, סיפורי מלחמות, מרכז למבקרים לתלמידים לחיילים, בית שינחיל וישמר את מורשת הנופלים, ישמש כמרכז מידע חוויתי, יהיה נגיש לכלל האוכלוסיות ויכלול גם מרכז למידה. טיפול ומתן מענה לצורכי הגיל המבוגר באמצעות סקר לבחינת צורכי הגיל המבוגר.

לסיום אנו מברכים על קיומו של כנס בנושא אובדן ושכול וחוסן חברתי, המבחן שלנו כאומה ובטח כחברה המרכיבים אותה, פרטים רבים עם גוונים יחודיים קשורה בחוסן החברתי שלנו. החוסן שלנו כפרט וכאומה לעמוד מול אתגרים ומבחנים. השכול הוא מבחן מרכזי ומשמעותי. אנחנו בארגון יד לבנים עושים הכל בכדי שהמשפחות השכולות יגלו את החוסן שגילו בנינו בטרם נופלים. אנחנו ממשיכים לשאת את הדגל בראש המחנה. המשפחות מגלות חוסן ונחישות ראויה לציון במשברים איתם אנו מתמודדים ועם המצב הבטחוני הגובה מחיר יקר בשגרה. המשפחות השכולות הן הסמן הימני בחברה הישראלית. הן צריכות לשמש דוגמה ומופת כמו הבנים שנפלו על "ובמותם ציון לנו את החיים..". אנו רואים במשפחות מודל, דוגמה לחיקוי וביטוי ליכולת העמידה למרות הכאב הרב עימו מתמודדות. כשמדברים על מדד החוסן החברתי, או הלאומי רצוי היה להביט על המשפחות השכולות.

הרצאות מוזמנות

כשהחיים קשים מנשוא: על האופציה לצמוח מהכאב במצבי אין מוצא
באמצעות הדמיון

מולי להד

אבל ואובדן מפגישים אותנו עם המגבלה והקושי להבין, למצוא משמעות ופשר, לסיים פרשיות בלתי פתורות, לתקשר העם ה"מעבר" ולמצוא נוחם ברגע הזה.

לעולם המערבי עמדה דו ערכית בהקשר לדמיון ומונחים בהם משתמשת בריאות הנפש לגבי מופעיו של הדמיון, לא מציגים עמדה אוהדת במיוחד. מצד אחד הדמיון נתפס כמקור לתבונה וכושר המצאה ומצד שני הוא עשוי להיות מקור לסבל וכאב.

במהלך 30 שנות עבודתי עסקתי רבות באובדן וטראומה וגיליתי שעבור מטופלים רבים הבחירה במשחקיות יצירתיות ודמיון נחסמה מחד מאידך ביעותי לילה, חודרנות הם אחד הביטויים הקשים של הדמיון שמייסר אותם. הבנתי שיש להם דמיון אך הוא נגטיבי במהותו אך אם הדמיון הוא מקור הכאב, הוא עשוי להיות גם דרך מוצא ומקור להחלמה.

הרצאתי תעסוק באמביוולנטיות הזו ממספר פרספקטיבות: היסטורית, רוחנית, אנתרופולוגית, רפואית, פסיכולוגית ואמנותית. אשלב בה מספר קטעי סרטים להבהיר את הכוח המחלים של ה'מציאות הפנטסטית' במצבי אין מוצא וכיצד ניתן לשלבם בטיפול.

פרופ' מולי להד

פסיכולוג רפואי בכיר, פרופ' מן המניין בחוג לפסיכולוגיה במכללה האקדמית תל חי, וראש תכנית המ"א ללימודי דרמה תרפיה, מייסד ונשיא של מרכז משאבים ב-1980, עמותה רשומה, העוסקת בפתוח מודלים כלים ומתודות למניעה טיפול ושיקום לאחר אסון של הפרט המשפחה והקהילה.

מחבר ועורך של 34 ספרים בתחום ההתמודדות במצבי לחץ ומשבר ועשרות רבות של מאמרים בתחום לחץ חוסן טראומה משבר שכול ואסון. פיתח את מודל החוסן הרב מימדי BASIC PH, ואת שיטת הטיפול בפסיכו טראומה SEE FAR CBT. ייעץ במועצה לביטחון לאומי בישראל, יועץ למשרדי ממשלה, לבריאות הנפש בצה"ל לפיקוד העורף, לערוצי רדיו וטלוויזיה. ייעץ לארגונים בינלאומיים

(נאטו, יוניצף) וממשלות בחו"ל בנושא היערכות קהילות להתמודדות לפני בעת ולאחר אסון. המודלים שפיתח נלמדים באוניברסיטאות ברחבי תבל בין היתר בארה"ב, קנדה, בריטניה, דנמרק, נורבגיה, שבדיה, יוון, טורקיה, קפריסין, קרואטיה, רוסיה ובכל האוניברסיטאות בארץ.

חתן חמישה פרסים יוקרתיים בתחום ביניהם: פרס הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, פרס אדלר של ביה"ס לעבודה סוציאלית בתל אביב, ופרס ספיר.

אובדנים טראומטיים בחדשות ובלבבות שמשון רובין, רות מלקינסון, אליעזר ויצטום

התגובות האמוציונליות בישראל ובעולם, לחשיפה למוות טראומטי בעקבות פיגועי טרור, גם אם לעתים אינה פרופורציונית, מצדיקה התייחסות רצינית. בהרצאת המליאה שלנו, בחרנו להתייחס למציאות של החיים בישראל בצל גל הרציחות והאיומים כדי לדון בזיקה וביחסי הגומלין בין טראומה ואבל הן אלו של הפרט השכול והן אלו של כלל הציבור.

אם הישרדות של הפרט ושל הקבוצה הינה פועל יוצא של כוונות ועמידה על המשמר הממוקדת בסכנה ובאיום על העצמי והאחרים, הרי שמוות המתרחש בנסיבות של אובדן ואבל טראומטי הבא בעקבותיו, יש בו אתגרים ייחודיים גם לשכולים וגם לחברה.

נדון בכמה מהגורמים המעצבים את ההבנה של ייחודו של אבל טראומטי בישראל עם דגש מיוחד למקורות תרבותיים, היסטוריים וחברתיים הרלוונטיים למיקומם של אובדן ואבל בהקשרים הללו.

להבנת האבל הטראומטי בהקשר הישראלי חשיבות רבה בעיקר על ההשלכות החברתיות והיבטים של בריאות נפשית.

כמטפלים, חוקרים, וכמי שעוסקים בהוראה של פסיכותרפיה, נתייחס להשלכות הקליניות והמחקריות של פרספקטיבה זו שאותה נרחיב.

רקע נוסף:

Rubin, S.S., Malkinson, R. & Witztum, E. (2012). **Working with the Bereaved: Multiple Lenses on Loss and Mourning**. New York: Routledge.
ISBN-10: 0415881668

רובין, ש., מלקינסון, ר. וויצטום, א. (בדפוס/2016). **הפנים הרבות של האובדן והשכול: תיאוריה וטיפול. הוצאת אוניברסיטת חיפה ופרדס.**

פרופ' שמשון רובין הוא פרופסור מן המניין לפסיכולוגיה קלינית באוניברסיטת חיפה, ומשמש כראש המרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי וכראש התכנית ללימודי תעודה בפסיכותרפיה. פרופ' רובין שימש פרופסור אורח בבתי הספר לרפואה של אוניברסיטת הארוורד בבוסטון ואוניברסיטת נורת'ווסטרן בשיקגו.

ד"ר רות מלקינסון לימדה בביה"ס לעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל אביב, שבו הקימה את קרן השכול על שם עמרם ויוחנן בן חורין ז"ל. היא המייסדת והמנהלת של המרכז הישראלי לטיפול רציונלי אמוטיבי. ד"ר מלקינסון אחראית על הכשרה במרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי באוניברסיטת חיפה.

פרופ' אליעזר ויצטום הוא פרופסור מן המניין בחטיבה לפסיכיאטריה בפקולטה למדעי הבריאות באוניברסיטת בן גוריון ומנהל בית ספר לפסיכותרפיה במרכז לבריאות הנפש באר שבע. בין ספריו האחרונים בעברית: נפש, אבל ושכול (2004); גאונות ושיגעון: היחסים המורכבים בין יצירתיות לפסיכופתולוגיה (עם ו' לרנר, 2008); להביא ילדים לעולם: בעיות פוריות: ההיבטים הנפשיים והטיפול בהם (עם צ' בירמן, 2010).

המציגים פרסמו מספר רב של מאמרים בשיתוף פעולה וכתבו יחד את הספרים הבאים:

אובדן ושכול בחברה הישראלית (1993)

Traumatic and Nontraumatic Loss and Bereavement: Clinical Theory and Practice (2000)

Working with the Bereaved: Multiple Lenses on Loss and Mourning (2012)

הפנים הרבות של האובדן והשכול: תיאוריה וטיפול (2016)

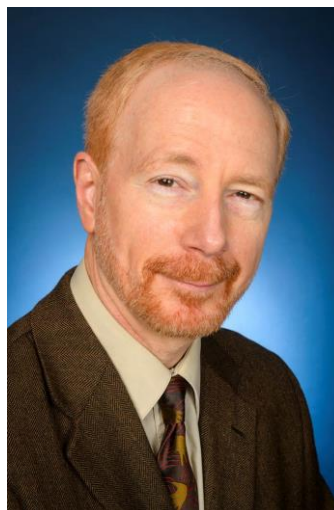

INTERVENING IN MEANING: NEW DIRECTIONS IN GRIEF THERAPY

Robert A. Neimeyer

Viewed from a constructivist perspective, a central process in grieving is the attempt to reaffirm or reconstruct a world of meaning that has been challenged by loss. As research with bereaved young people, parents and older adults indicates, both natural and violent death losses can leave mourners struggling to process the event story of the death and to make sense of its implications for their lives, and to access the back story of their relationship with their deceased loved one in a way that reaffirms their sense of secure attachment. In this presentation I summarize our group's recent studies of the psychological and spiritual struggle to make sense of loss, outline several validated measures of meaning-making processes and outcomes, and describe current research to evaluate the impact of narrative and expressive arts interventions to help people find growth through grief.

Robert A. Neimeyer, Ph.D., is Professor in the Department of Psychology, University of Memphis, where he also maintains an active clinical practice. Since completing his doctoral training at the University of Nebraska in 1982, he has published 27 books, including *Techniques of Grief Therapy: Creative Practices for Counseling the Bereaved* and *Grief and the Expressive Arts: Practices for Creating Meaning* (both with Routledge), and serves as Editor of the journal *Death Studies*. The author of over 400 articles and book chapters, he is currently working to advance a more adequate theory of grieving as a meaning-making process, both in his published work and through his frequent professional workshops for national and international audiences. The recipient of the MISS Foundation's *Phoenix Award: Rising to the Service of Humanity*, Neimeyer served as Chair of the International Work Group for Death, Dying, & Bereavement and President of the Association for Death Education and Counseling. In recognition of his scholarly contributions, he has been granted the Eminent Faculty Award by the University of Memphis, made a Fellow of the Clinical Psychology Division of the American Psychological Association, given ADEC's Research Recognition, Clinical Practice, and Lifetime Achievement Awards, and designated an Honored Associate of the Viktor Frankl Association for his career contributions to the study of human meaning.

“AM I NORMAL OR MENTALLY ILL?” MOVING ON WITH THE BEREAVEMENT EXPERIENCE

Amy Y. M. Chow

The DSM-5 published in mid-2013 offers a few major changes in bereavement-related disorders. These include the elimination of bereavement-exclusion in depression and adjustment disorder. A new diagnosis, Persistent Complex Bereavement Disorder (PCBD), is proposed to the Section III of the Appendix. Based on the findings in a survey with bereaved persons in Hong Kong, the likelihood for bereaved persons to get the diagnosis will be discussed. Moreover, an newly developed intervention model which is inspired by the concept of Targeted Therapy in cancer treatment, the ADAPTS targeted intervention model will be introduced. It builds on the acronym of bereavement-related Anxiety, bereavement-related Depression, Adjustment, Physical symptoms, Traumatization and Separation distress, recognizes the diversifications of bereavement reactions. Instead of offering a “one-size fits all” mode of intervention, ADAPTS model values the assessment of reactions and targets the intervention towards the major concern of the bereaved persons systematically. The assessment process borrows the McKissock Model of grief counseling as a guiding framework, facilitating the bereaved persons in exploring their grieving process in an organized way. In this presentation, the model will be elaborated step by step, hoping to sketch the possible pathway of moving on in bereavement.

**Amy Yin Man Chow Ph.D., M. Soc. Sc., R.S.W., F.T.
Hong Kong, SAR, China**

Amy Y. M. Chow is Associate Professor with the Department of Social Work and Social Administration at the University of Hong Kong. She is a board member of the prestigious International Workgroup on Death, Dying and Bereavement, a registered social worker with the Hong Kong Social Workers Registration Board and a fellow in thanatology with the Association for Death Education and Counselling. With her background as the former Centre Director and founder of the Jessie and Thomas Tam Centre, the first community bereavement counseling centre in Hong Kong, Professor

Chow transferred her expertise in bereavement to teaching and research. She was awarded as the first Fellow in Thanatology in Asia. Her achievements in bereavement research are well recognized locally and internationally. She received the *Association for Death Education and Counseling 2005 Cross-Cultural Award*, the *Cadenza Fellow in 2008*, *Distinguished Alumni Award 2013 of Department of Social Work, CUHK*, *2013 Rainbow of Life Outstanding Individual Award*, *2015 Outstanding Social Worker Award* and *2015 Outstanding Teaching Award*.

LOOKING BACK AND LOOKING FORWARD

Colin Murray Parkes

Recipient of the International Center for the Study of Loss, Bereavement and Human Resilience Award for Lifetime Contributions to the Field of Loss, Bereavement and Human Resilience

This talk opens with a personal review of the theoretical and clinical development of our thinking about love, loss and transition to survey where we are now. But past and present are mere stepping stones for what comes next. Looking towards the future, I would like to share with you my perspective on the challenges and opportunities that lie ahead.

Colin Murray Parkes, OBE, MD, FRCPsych., DL

Aged 87 years. Author, researcher and Emeritus Consultant Psychiatrist to St Christopher's Hospice, Sydenham and President for Life of Cruse: Bereavement Care.

Author of : *Bereavement: Studies of Grief in Adult Life*, *Love and Loss: the roots of Grief and its Complications and*

The Price of Love: selected works of Colin Murray Parkes.

Editor of *Death and Bereavement across Cultures*, and *Responses to Terrorism: Can the cycle be broken?* all publ. Routledge. Also of numerous publications on psychological aspects of bereavement, amputation of a limb and other life crises. Editorial Board of *Bereavement Care*, and *Mortality*.

Worked with John Bowlby at the Tavistock Institute on problems of attachments and losses in adult life, with Dame Cicely Saunders on the inception of palliative care and bereavement services at S Christopher' Hospice, Sydenham and with Margaret Torrie and Derek Nuttall to develop a nation-wide bereavement service Cruse Bereavement Cruse Bereavement care using carefully selected, trained an supervised volunteers.

Recent work has focused on prolonged grief disorder, traumatic bereavements (with special reference to violent deaths, armed conflict, and the cycle of violence) and on the roots in the attachments of childhood of the psychiatric problems that can follow the loss of attachments in adult life.

He was awarded an OBE by Her Majesty The Queen for his services to bereaved people in June 1996. and, more recently, the honorary degree of Doctor of Laws from Bath University and the Times/Sternberg Active Life Award to recognise outstanding contributions to society and good causes.

תכנית

יום שני, 11 בינואר, 2016

08:00 הרשמה וקבלת פנים לסדנת קדם הכנס

אבשלום	סדנת קדם כנס	12:30 - 10:00
--------	---------------------	---------------

יו"ר: **רות מלקינסון**

TECHNIQUES OF GRIEF THERAPY: CREATIVE PRACTICES FOR
COUNSELING THE BEREAVED

רוברט נימאייר

 12:30 ארוחת צהריים קלה

אבשלום	סדנת קדם כנס (המשך)	16:00 - 13:30
--------	----------------------------	---------------

 16:00 הפסקת קפה

אבשלום	סדנת קדם כנס (המשך)	19:00 - 16:30
--------	----------------------------	---------------

יום שלישי, 12 בינואר, 2016 (המשך)

---

4 מושבים מקבילים 17:45 - 16:15

המלך שלמה **מושב מקביל A - I** 17:45 - 16:15
רבי שיח

יו"ר: **רות מלקינסון**

"כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד..." (דברי הנביא ירמיהו) הזיקה שבין השכול הפרטי לשכול הלאומי
רות מלקינסון, אריה מועלם, אליעזר ויצטום, אלי בן לשם

יו"ר: **מרים שיף**

לחיות עם השכול ולשקול את החיים: מחקר משותף של משרד הביטחון והאוניברסיטה העברית על הורים שכולים
מרים שיף, יוני אלקינס, אתי אהרוני

אבשלום **מושב מקביל A - II** 17:45 - 16:15
שכול במעגל החיים

יו"ר: **חלי בולס**
גליה שגב רזנברג

כלוב הזהב: הסיוע התומך והמגן שלך משפחת הבעל הנפטר הופך במשך הזמן לחבוק חונק
חלי בולס

אובדנים במעבר לאימהות
מירי קסטלר פלג

אבל מיתולוגי-סימבולי: תופעת ה"אקס המיתולוגי" בראי תיאוריות של אובדן ושכול
קרן בונביט-ארסבן

סבים וסבתות שכולים: הקבוצה ה"שקופה" במעגל השכול
גליה שגב רזנברג

החלום ושיברו: שכול הורי בזוגיות שנייה
סילביה פורטיאנסקי

מענים ברמה פרטנית ולאומית להורים בישראל שחוו אובדן הריון או פטירת ילד בסמוך ללידתו
תמר אשכנזי

יום שלישי, 12 בינואר, 2016 (המשך)

לובי בידורי	מושב מקביל III - A אובדן טראומתי	17:45 - 16:15
-------------	---	---------------

יו"ר: **סמדר בן אשר**
עדי ברק

מציאות שבורה: התמודדות ילדים בדואים בישראל עם הבנת המלחמה בארגוני הטרור בעזה
סמדר בן אשר

"ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה" (קהלת ז, יד): השכול הפלילי, מודל חדשני של ליווי רוחני פרטני של נפגעי עבירות המתה (רצח)
אביגיל איתם ברך

העצמת נפגעי עבירה בהליך הפלילי - השמעת קול הנפגע באמצעות תסקיר נפגע בניית מודל עבודה טיפולי
רחל לויין איגר, ענת הראל

תסקיר נפגע עבירת המתה
נועה נסים, ולרי ברזנר

קורבנות משנית של משפחות נרצחים הנגרמת במהלך ההליך המשפטי
לרה צינמן

כתיבה לאחר אובדן טראומטי: מכתביה יוצרת לכתיבה יוצרת משמעות
עדי ברק

חדר ישיבות	מושב מקביל IV - A TREATMENT	17:45 - 16:15
------------	--	---------------

Chairs: **Eddy Pakes**
Ofri Bar-Nadav

TWO-TRACK TREATMENT OF TRAUMATIC SPOUSAL LOSS
Ofri Bar-Nadav

PSYCHIATRIC ASPECTS OF BEREAVEMENT AND TRAUMA; BUILDING RESILIENCE VIA INDIVIDUAL, FAMILY, EMPATHIC GROUPS AND MEDICATION
Eddy Pakes

ENHANCING EMPATHY THROUGH REFLECTIVE GROUP PRACTICE
Sandra Carolyn Cohen

MOURNING THROUGH THE BODY
Batya Ruth Monder

יום שלישי, 12 בינואר, 2016 (המשך)

חדר ישיבות	מושב מקביל A - IV (המשך)	17:45 - 16:15
------------	--------------------------	---------------

SEAM: REPAIRING THE FABRIC OF LIFE AFTER TRAUMATIC LOSS
Phyllis Kosminsky

TO LOSE AN UNBORN CHILD: PTSD, DEPRESSION AND RELATIONSHIP QUALITY
FOLLOWING PREGNANCY LOSS
Danny Horesh, Malka Nukrian, Yael Bialik

17:45 הפסקת התרעננות

---

5 מושבים מקבילים	19:15 - 18:00
------------------	---------------

המלך שלמה	מושב מקביל B - I ליווי רוחני	19:15 - 18:00
-----------	---------------------------------	---------------

---

יו"ר: מרגו מויאל
יעל גילת רזנטל

ליווי רוחני לבני משפחה המתמודדים עם אובדן פתאומי ושכול
נעמי סגל

ליווי רוחני: קבוצת נשים אלמנות ואימהות הרוגי תאונות דרכים - כפר מנדא
סאידה מוחסן-ביאדסי

תמיכה רוחנית בהתמודדות עם אובדן ושכול בגיל הזקנה "בנתיב הרוח"
תכניות ג'וינט ישראל- אשל
ורד נתנאל

שימוש בטקסים רוחניים ככלי טיפולי בתהליכי אבל
טל פסטרנק מגנזי

היבטים פסיכולוגיים במנהגי האבלות ביהדות
מרגו מויאל

יום שלישי, 12 בינואר, 2016 (המשך)

אבשלום	מושב מקביל B - II חברה ותרבות	19:15 - 18:00
--------	--	---------------

יו"ר: **אתי אבלין**
ג'נאן פראג' פלאח

"לזכור אותי"
ניבה ונקרט

היא אלמנה: האלמנה בחברה הדרוזית הישראלית
ג'נאן פראג' פלאח

מ"אובדן בלתי נראה לאובדן נראה" - עדות התרסקות מטוס ילדים מטוניס
אתי אבלין

מה מספרים לנו המיתוסים על ה"שם"? בעקבות אורפאוס, איננה, דמטר
ואחרים
פייגין חגית

לגייס את ההתאבדות: ניסיונות השגת תמיכה לאבל נעדר לגיטימציה
זהר גזית

בת-שבע	מושב מקביל B - III עבודה עם הצוות	19:15 - 18:00
--------	--	---------------

יו"ר: **יורם גלי**
סופי דומבה

טיפול תומך בתחילת החיים
סופי דומבה, תמי קנטי, אמירה כהן

כוח הצוות - הצוות כמנגנון חוסן מוביל, לחברי צוות הודעת הנפגעות
יורם גלי

לראות את הכאב ולהביט בו בעיניים: עבודת מחלקת נפגעים בצה"ל
יפה מור

"הכנפיים של טולי" - התמודדות בת עם אובדן אמה
דפנה שדה-טסה

יום רביעי, 13 בינואר, 2016

---

6 מושבים מקבילים 10:00 - 08:30

המלך שלמה **מושב מקביל C - I** 10:00 - 08:30
רבי שיח

גליה פרגמנט מילברג יו"ר:

מישהו לרוץ איתו: מכלול חוסן במחלקת נפגעים בצה"ל
גליה פרגמנט מילברג, צמרת ספורטה, טל פסטרנק מגנזי,
ענבל אבינרי מתיתיהו, דורית בן חמו

רחל איגר לוי יו"ר:

חוטם מחברים בין העולם הפנימי לעולם החיצוני של משפחות המתמודדות
עם אובדן פתאומי ושכול
רחל איגר לוי, סיגל מיוסט בירן, הדס גבריאלי זני, אתי אבלין

אבשלום **מושב מקביל C - II** 10:00 - 08:30
מחקר 1

הנדס יסמאעיל יו"ר:
מיכל מחט שמיר

"החיים שאחרי": אובדן אב בילדות המוקדמת, הקשר עם ההורה הנותר
וההשפעה על דפוסי ספרציה-אינדיבידואציה וסגנונות אהבה בבגרות
סיון יעקובי, רבקה יהב

הקשר בין התנסות באובדן הריון לבין תפיסתן של נשים את הורותן
העתידית
פנינה אייזנברג-בורנשטיין, מירי שרף

משתנים המשפיעים על עוצמת תגובת אנשי הצוות הרפואי לפטירת תינוק
במחלקה לטיפול נמרץ בילוד
סופי דומבה, שולמית קרייטלר, נילי טבק

מאפיינים ייחודיים לאלמנות באסלאם: קשרים מתמשכים, כאב רגשי
וחוסן נפשי
הנדס אסמאעיל

הסתגלות לאובדן של הורים לילדים שנפטרו ואשר תרמו או לא תרמו
מאבריהם להשתלה
תמר אשכנזי

הצגת האני - מסיכות ומילים
מיכל מחט שמיר, רונת ליכטנברג

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

בת-שבע	מושב מקביל III - C טיפול בשכול במעגל החיים	10:00 - 08:30
--------	---	---------------

יו"ר: **עמית פכלר**
יפעת רודיטי

קבוצת תמיכה לסבים ולסבתות שכולים
גליה שגב-רוזנברג

לזכור, לכאוב וגם לחיות
יפעת רודיטי, דרורה הראל

מעוול לאסון - הבניה מחדש של המשמעות לאורו של האובדן - קבוצת רכבת לבני משפחה בשנת האבל הראשונה
ניצן בן דב, ליזה אברבנאל כנעני

הצורך במיסוד הסיוע להורים שכולים שיקיריהם נפטרו
פיני רבינוביץ

האובדנים הקשורים בגיל לא פוסחים על משפחות האובדן - על טיפולים זוגיים בגיל המבוגר
ארנון רולניק, נילי זהר

סליחה שהרגתי אותך: מדוע מרגישים אשמה על מות אדם קרוב?
עמית פכלר

לובי בידורי	מושב מקביל IV - C המטפל במרכז	10:00 - 08:30
-------------	--	---------------

יו"ר: **תמר חזות**
עדית נינארי

הרהורים על תהליך הכשרה של מטפל באובדן ושכול
חניתה אשורי, ערגה קפולניק

לטפל במטפל: כלים של ליווי רוחני להעצמת צוותים מטפלים המתמודד עם אבדנים
אריאל וורנר, ענת פק

מחכים לדפיקה בדלת" - התערבות באמצעות EMDR במצבי חשיבה מאגית של מודיעי נפגעים בעקבות צוק איתן
דורית בן חמו

"לטפל במטפל" - עוצמתן של יצירה ואמונה בתהליך ההתכוננות של מטפלת באמנות ובני משפחתה לקראת המוות ובעיבוד האובדן לאחר פטירתה
תמר חזות

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

חדר ישיבות	מושב מקביל C - V RESEARCH	10:00 - 08:30
------------	--------------------------------------	---------------

---

Chairs: **Irwin Sandler**
Chaya Possick

REMINISCENCE AND THE HEALTH OF ISRAELI HOLOCAUST SURVIVORS
Norm O'Rourke, Yaacov Bachner, Sara Carmel

EMBODIED LOSS OF WOMEN CARRIERS OF BRCA MUTATIONS FOLLOWING
RISK-REDUCING SURGERY
Chaya Possick, Michal Mahat-Shamir

THE EFFECTS OF THE FAMILY BEREAVEMENT PROGRAM TO REDUCE SUICIDAL
BEHAVIOR OF PARENTALLY BEREAVED CHILDREN SIX AND FIFTEEN YEARS
LATER
Irwin Sandler, Jenn-Yun Tein, Sharlene Wolchik, Tim Ayers

MILITARY TRAUMA AND RESOURCE LOSS IN BEDOUIN MEMBERS OF THE ISRAELI
DEFENSE FORCE
Ortal Slobodin, Yael Caspi

THE RIGHT TO MOURN OF PEOPLE WITH DEMENTIA ATTENDING ADULT DAY
CARE
Rakel Berenbaum, Chariklia Tziraki, Jiska Cohen-Mansfield

אנג'לינה	מושב מקביל C - VI סדנא	10:00 - 08:30
----------	-----------------------------------	---------------

---

יצירת תפילה אישית: סדנת למידה חוויתית להתבוננות פנימית ורוחנית
נאוה זוהר-סייקס

10:00 הפסקת קפה וצפייה בפוסטרים אלקטרוניים

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

המלך שלמה   **מליאה - מושב מקביל I**   12:30 - 10:30

יו"ר: **עפרה אנצ'יו**
רבקה יהב

10:30   אובדנים טראומטיים בחדשות ובלבבות
שמשון רובין, רות מלקינסון, אליעזר ויצטום

11:30   כשהחיים קשים מנשוא: על האופציה לצמוח מהכאב במצבי
אין מוצא באמצעות הדמיון
מולי להד

בת-שבע   **מליאה - מושב מקביל II (אנגלית)**   12:30 - 10:30

Chair: **Eti Ablin**
                                 Ronit Shalev

10:30   WHEN LIVING HURTS: THE USE OF IMAGINATION IN IMPOSSIBLE
SITUATIONS
Mooli Lahad

11:30   TRAUMATIC LOSS IN THE NEWS AND IN THE HEARTS AND MINDS OF
THE PUBLIC
Ruth Malkinson, Shimshon Rubin, Eliezer Witztum

12:30   ארוחת צהריים קלה

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

15:00 - 13:30	7 מושבים מקבילים
---------------	-------------------------

15:00 - 13:30	מושב מקביל D - I רבי שיח	המלך שלמה
---------------	---	-----------

יו"ר: **רונית שלו**

סוגיות בטיפול בילדים שאיבדו בן משפחה כתוצאה מרצח, במגזר הערבי
בישראל
פאידיה עבדאללה, קרולה דרגן, רונית שלו

יו"ר: **יעלה כהן**

לא שוכחים אף אחד - ליווי בני משפחות נפגעי עבירות המתה
יעלה כהן, איריס טוביה, מלדה שלהב, קרולה דרגן

15:00 - 13:30	מושב מקביל D - II טיפול	אבשלום
---------------	--	--------

יו"ר: **אפרי בר נדב**
בשמת טובין

קבוצת שכול "שאריות של החיים"
ליאורה גוב-ארי דה וריס

תרומתה של פסיכולוגיית העצמי להבנתו של תהליך האבל והטיפול
הפסיכותרפי באבלים
שי שלקס

31 TTbQ2_CG - כלי חדש להערכת יגון מורכב
אפרי בר-נדב

קבוצה לנשים אחרי לידה שקטה בגישה קוגניטיבית התנהגותית
פיקי (בתיה) רשף, ורד בר

הריון שלאחר אובדן היריון - המשגה, תהליכי טיפול ותאור מקרה
ליאת עמיאל

טיפול במשחק עם ילדים שחוו אבדן ושכול
בשמת טובין

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

לובי בידורי	מושב מקביל D - IV (המשך) מחקר 2	15:00 - 13:30
-------------	--	---------------

טראומה מורכבת, חוסן ותהליכי יצירה בקרב נערים בסיכון
איריס וקסלר בוזגלו, דניאל דריוואה

אובדן, בדידות, אופטימיות ושביעות רצון מהחיים: השוואות בין התמודדות עם התאלמנות להתמודדות עם גירושין
קרן מייקל

משמעות האובדן והשלכותיו עבור אחאים שכולים שאברי אחיהם נתרמו
טל בורלא

חדר ישיבות	מושב מקביל D - V WORKSHOP	15:00 - 13:30
------------	--------------------------------------	---------------

---

TWO PROGRAMS TO PROMOTE RESILIENCE OF BEREAVED PARENTS
Irwin N. Sandler, Robin Goodman

אנג'לינה	מושב מקביל D - VI סדנא	15:00 - 13:30
----------	-----------------------------------	---------------

---

את יודעת אמא כולנו ילדים של החיים ורק אני יכול לשים קץ לכאב
טל שורץ

מרינה	מושב מקביל D - VII סדנא	15:00 - 13:30
-------	------------------------------------	---------------

פסיכותרפיה באובדנים שאינם מוות
נחמי באום

15:00 הפסקת קפה וצפייה בפוסטרים אלקטרוניים

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

---

6 מושבים מקבילים 17:00 - 15:30

המלך שלמה **מושב מקביל E - I** 17:00 - 15:30
רבי שיח

י"ר: אפרי בר נדב

התמודדות של חברות שכולות עם אובדן בן הזוג
אפרי בר נדב, רונית שלו, רינה כהן

י"ר: משה פרחי

התערבויות ראשוניות במצבי חירום ומצוקה
משה פרחי, צח סלור, אביטל תומר

אבשלום **מושב מקביל E - II** 17:00 - 15:30
התערבויות 2

י"ר: אורלי אביטל
יעלה כהן

רכישת כלים לריפוי עצמי ולהעצמה אישית בהתמודדות אובדן ושכול
גילה הטל

המרחב הסינותרפי בטיפול במצבי שכול ואבדן
רחל גוטרמן

התערבויות לאחר אובדן שאינן פסיכותרפיה
תהילה פרידמן

כלים יצירתיים להתמודדות ילדים עם אובדן
תמנע שלו

תמות וסוגיות בהקמה והפעלה של קבוצות תמיכה במגזר הערבי
אורלי אביטל, רים סולימאן

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

בת-שבע	מושב מקביל III - E סדנא	17:00 - 15:30
--------	------------------------------------	---------------

---

שכול ובודהיזם
מיכל אשל-גרוסמן

לובי בידורי	מושב מקביל IV - E נרטיבים באובדן ושכול	17:00 - 15:30
-------------	---	---------------

יו"ר: **ליאורה ג'וסמן**
דנית רחמילביץ

הקמת עמותת "קמים": מאפיינים יחודיים להתמודדות באובדן ילדים למחלות
פסיה מונק

התמודדות עם משברים מתוך אמונה ושמחה
ברוריה רבינוביץ

מ"יגון ללא זכויות" ל"יגון ללא הכרה"
דנית רחמילביץ

"להתנפץ לשלם"
נאוה רבינוביץ'-זנד

עשרים שנה להקמתו של פורום משפחות שכולות ישראליות ופולסטיניות
למען שלום ופיוס
יונה ברגור

הסיפור של הנסיכה נור
יפעת קורן ניסני

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

חדר ישיבות	E - V מושב מקביל CULTURE AND RELIGION	17:00 - 15:30
------------	--	---------------

Chairs: **Thomas Geldmacher**
Hamutal Bar-Yosef

THE POLITICS OF GRIEF - MAKING LOSS AN ISSUE
Thomas Geldmacher, Daniela Musiol

LIVING IN MANDATORY PALESTINE: PERSONAL NARRATIVES OF THE GALILEE
FROM THE 1940S TO 1967
Roberta Rubin Greene, Shira Hantman

MEMORY, TRAUMA, AND THE FUNCTIONS OF REMINISCENCE AMONG
HOLOCAUST SURVIVORS
Norm O'Rourke, Sara Carmel, Yaacov Bachner

THE PROCESS OF OVERCOMING TRAUMAS
Hamutal Bar-Yosef

WEAVING BIBLICAL TEXTS AND PERSONAL POEMS - A JEWISH SPIRITUAL
HEALING GROUP FOR WIDOWS
Lessa Roskin

מרינה	E - VI מושב מקביל סדנא	17:00 - 15:30
-------	---	---------------

דרכים יצירתיות לטפל באובדן ושכול דרך הפסיכודרמה, "תיאטרון האמת"
ציפי סידר

17:00 הפסקת התרעננות

המלך שלמה	הרצאת מליאה (אנגלית)	18:00 - 17:15
-----------	-----------------------------	---------------

יו"ר: **אפרי בר נדב**
מולי להד

"AM I NORMAL OR MENTALLY ILL?": MOVING ON WITH THE BEREAVEMENT
EXPERIENCE

איימי צ'או

18:00 הפסקת התרעננות

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

19:30 - 18:15 **6 מושבים מקבילים**

המלך שלמה **F - I מושב מקביל** 19:30 - 18:15
רב שיח

יו"ר: **חן קוגל**

התמורות במרכז הלאומי לרפואה משפטית בהיבט הפסיכו-סוציאלי
חן קוגל, רונה אקרמן, בני אבישר

אבשלום **F - II מושב מקביל** 19:30 - 18:15
גוף ורפואה

יו"ר: **יעקב אבלין**
אביטל קאפח

"למה היה כאבי נצח ומכתי אנושה מאנה הרפא" - על כאבי הגוף וכאבי הנפש
יעקב אבלין

קבוצה ממוקדת משמעות לנשים עם סרטן שד גרורתי
אביטל קאפח, שירה בירנשטוק-כהן

אם ללא תינוק - מורכבות חווית האובדן בעקבות אובדן הריון ולידת מת
שירת סרטל-רביב

חדר ישיבות **F - III מושב מקביל** 19:30 - 18:15
מחקר 3

יו"ר: **מור שחורי-סטאל**
מרים שפירא

השומר אחי (בלבד) אנוכי?
הערכת מעשי הרג והשלכותיהם הנפשיות בסכסוך הישראלי-פלסטיני
רעות זרחוביץ, שמשון רובין, קרן שרביט

הסתגלות לאובדן המשפחה השלמה: השפעת האם הגרושה על הסתגלות הבת לגירושי הורים
מור שחורי-סטאל

השפעת העקירה (מגוש קטיף) על מתבגרים - עשר שנים אחרי
מרים שפירא, משה בן סימון, חוה וייס

יום רביעי, 13 בינואר, 2016 (המשך)

בת-שבע	F - IV מושב מקביל קבוצה פתוחה	19:30 - 18:15
--------	--	---------------

יו"ר: **אילן שריף**

מפגש בלתי-פורמלי להדהוד התנסויות מהכנס - פתוח לכולם

לובי בידורי	F - V מושב מקביל קבוצה פתוחה	19:30 - 18:15
-------------	---	---------------

יו"ר: **אתי אבלין**

מפגש בלתי-פורמלי להדהוד התנסויות מהכנס - פתוח לכולם

19:30 ארוחת ערב ללנים

21:00 ערב חברתי - לובי בידורי
הפעלה בתנועה עם **זהרה אליאס-כהן**

יום חמישי, 14 בינואר, 2016

---

7 מושבים מקבילים 09:45 - 08:00

המלך שלמה **מושב מקביל I - G** 09:45 - 08:00
לידה שקטה

יו"ר: רונית דינה ליכטנטריט
אורטל סלובודין

"אריאל" - אריה שנלחמת על החיים שלה: מה מספר נרטיב שם היילוד
המוצג מפי ההורים על חוויות אובדן סביב לידת פג
מאי מרקוביץ, מיכל אורנגן-אפרת

השקט שנשאר - אובדן בהיריון ולידה
תמי גינזבורג

בחזרה לנקודת האפס: התבוננות טמפורלית על אובדן היריון
אורטל סלובודין

המתת עובר בר חיות בחווייתם של אבות
רונית דינה ליכטנטריט

קולותיהן של נשים אחרי אבדן הריון: ליווי ותמיכה מעצמה להעצמה
מלכה נוקריאן, אתי יונה

אבשלום **מושב מקביל II - G** 09:45 - 08:00
סדנא

הזכרונות המוקדמים שלנו הם הסיפור האישי שלנו
אתי אבלין, רונית שלו

בת-שבע **מושב מקביל III - G** 09:45 - 08:00
סדנא

להקשיב לגוף לראות את הנפש - פסיכותרפיה עם סנסורים המהווים עינים
רואות ואוזן קשובה
ארנון רולניק

יום חמישי, 14 בינואר, 2016 (המשך)

לובי בידורי	G - IV מושב מקביל הרצאות	09:45 - 08:00
-------------	---------------------------------	---------------

---

יו"ר: **דנה כהן**
עינת קאופמן

צמיחה פוסט טראומטית בעקבות אובדן במשפחה: השלכות לעבודת היועץ החינוכי
דנה כהן

"מה זה מוות בשבילך?" תמיכה טלפונית ומקוונת בתהליך ההתמודדות עם מוות ואובדן
שירי דניאלס

טראומטיזציה משנית ומנגנוני הגנה: הומור וסאטירה בזכרון השואה בישראל
ליאת שטייר לבני

לתפקד במקום להרגיש!?
עינת קאופמן

חדר ישיבות	G - V מושב מקביל RELATIONSHIPS	09:45 - 08:00
------------	---------------------------------------	---------------

---

Chairs: **Phyllis Kosminsky**
Kobi Tourgeman

THE EXPERIENCE OF LOSING A GRANDCHILD AND MEANING IN LIFE AFTER THE LOSS
Kobi Tourgeman

EARLY ATTACHMENT TRAUMA: IMPACT ON ADULT GRIEF AND IMPLICATIONS FOR TREATMENT
Phyllis Kosminsky

WALKING THE GRIEF JOURNEY WITH SENIOR SIBLINGS
Deborah Deeter

IF YOU WRITE MY STORY: HELPING CHILDREN IN GRIEF
Gil Reich

SAY YES TO LIFE IN SPITE OF...
LOGOTHERAPY AS A FUNDAMENT TO MENTAL RESILIENCE IN FACE OF HOSTILITY AND DEATH
Gideon Millul

יום חמישי, 14 בינואר, 2016 (המשך)

אנג'לינה	G - VI מושב מקביל WORKSHOP	09:45 - 08:00
----------	---------------------------------------	---------------

---

RESPONDING TO GRIEF: BUILDING RESILIENCE - THE SEVEN SPIRITUAL STEPS
Sherri Mandell

מרינה	G - VII מושב מקביל סדנא	09:45 - 08:00
-------	------------------------------------	---------------

אני כאן גם עם הגוף - סדנה חווייתית ותרגול גופני למטפלים בטרומה
ואובדן
ורד הירשפלד-יפת

09:45 הפסקת קפה וצפייה בפוסטרים אלקטרוניים

המלך שלמה	מליאת סיום	12:15 - 10:30
-----------	-------------------	---------------

יו"ר: **אילן שריף**

הענקת פרסים על תרומה לתחום
**דר' רות מלקינסון, דר' גילה סילברמן בשם פרופ' פיליס סילברמן,
פרופ' קולין פארקס**

יו"ר: **רות מלקינסון**

הרצאת סיום (אנגלית)
LOOKING BACK AND LOOKING FORWARD
קולין פארקס

ברכות סיום וסיכום
שמשון רובין

נעילת הכנס 12:15

פוסטרים אלקטרוניים

ויסות רגשי בצל חווית אבדן הורה בילדות
טליה גרשוני, שרית גדעוני כהן

עמדות של יהודים ומוסלמים כלפי הנצחה ועיבוד אבל בעידן הדיגיטלי
שמשון רובין, עדי סלם

MORTALITY COMMUNICATION PREDICTS PSYCHOLOGICAL DISTRESS AMONG
FAMILY CAREGIVERS OF HOME HOSPICE AND HOSPITAL INPATIENTS WITH
TERMINAL CANCER

Yaacov Bachner

DIVORCE AND BEREAVEMENT - WEIGHT OF LOSS IN LATER LIFE: RESULTS FROM
KOREA WELFARE PANEL STUDY (KOWEPS)

Yaeji Kim

COMPLICATED GRIEF DISORDER, EMOTIONAL REACTIONS AND ATTITUDES
AMONG FAMILY MEMBERS OF PATIENTS IN VEGETATIVE AND MINIMALLY
CONSCIOUS STATE

Ittai Dayan, **Esther Lee-Marcus**, Uriel Heresco-Levy

FEAR OF DEATH, MORTALITY COMMUNICATION, AND PSYCHOLOGICAL
DISTRESS AMONG SECULAR AND RELIGIOUSLY OBSERVANT FAMILY CAREGIVERS
OF TERMINAL CANCER PATIENTS

Norm O'Rourke

RESILIENCE AND THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF WIDOWED WOMEN

Norm O'Rourke

CONFIDANT NETWORK CHANGES AND ADJUSTMENT TO WIDOWHOOD IN THE
SECOND HALF OF LIFE

Ella Schwartz

הגופים השותפים בפורום אובדן ושכול

המרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי-

אוניברסיטת חיפה

נציג: פרופ' שמשון רובין, ראש המרכז; ד"ר רותי מלקינסון, אחראית על ההכשרות במרכז; ד"ר רונית שלו; ד"ר אתי אבלין; גב' נעמה פזי גל; מר אמיר גורן
המרכז הבינלאומי לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי באוניברסיטת חיפה שם לו למטרה לקדם את הבנת ההשפעות וההשלכות של אובדן ומוות על היחיד, המשפחה והחברה כולה. המרכז עוסק בהוראה, מחקר, יעוץ לקובעי מדיניות, הכשרה בתחום, וריכוז ושיתוף מידע.

מייל: Ovdan.mercas@gmail.com

אתר: clbhr.haifa.ac.il

אלה - המרכז להתמודדות נפשית עם אובדן

הינה עמותה מקצועית המספקת שרותי תמיכה נפשית לכלל הקהל הישראלי.

מרכז אלה הוקם בשנת 1979 והיה הארגון הראשון בארץ שסיפק סיוע נפשי לניצולי שואה. בנוסף טיפל מרכז אלה בעשרות השנים האחרונות באלפי אנשים אשר חוו אובדן, שכול, טראומה וכאב נפשי, באמצעות טיפול פרטני, זוגי, משפחתי וקבוצתי. לאלה סניפים בכל רחבי הארץ עם צוות מטפלים גדול בתחומי הטיפול השונים עם מומחיות בטיפול בשכול ואבל.

טלפון: 03-6910921 | מייל: elah@elah.org.il

אתר אינטרנט www.elah.org.il

כתובת: יגאל אלון 157 משרד 941 תל אביב 6744365
פייסבוק: אלה - המרכז להתמודדות נפשית עם אובדן

משרד הביטחון

נציגות: גב' עפרה אנצ'יו, מפקחת ארצית, היחידה הארצית לשירותים סוציאליים, אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון; גב' ליאורה ג'וסמן, מנהלת שירות סוציאלי במחוז משפחות מרכז, אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון. אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון הינו גוף ממלכתי המבטא כבוד, הוקרה ומחויבות לנופלים במערכות ישראל ולבני משפחתם.

העובדים הסוציאליים עוסקים בטיפול בבני המשפחות השכולות בעת משבר, בעיבוד האבל ובליווי מתמשך לאורך מעגלי החיים. השירות ניתן במקצועיות ורגישות ומושתת על ידע וניסיון רב שנים בטיפול בשכול.

טלפון: 03-7380248

כתובת אתר אגף משפחות והנצחה: www.mhn.mod.gov.il

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

משמש חוליה מרכזית במדינת הרווחה הישראלית. ייעודו לעסוק, יחד עם משרדים ועם גופים אחרים, באיתור, במניעה, בטיפול, בהגנה, בשיקום ובסיוע לכל אדם, משפחה וקהילה הנתונים במצבים של משבר זמני או מתמשך מפאת מוגבלות, עוני והדרה חברתית, קשיי תפקוד, גיל, אבטלה, הזנחה, אפליה, ניצול וסטייה חברתית.

אתר: www.molsa.gov.il

האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים

הוא גוף המסייע לאנשים מעטי יכולת ולאוכלוסיות שאין בידיעתם ויכולתם לממש את זכותם לנגישות לצדק ולגישה לערכאות משפטיות, בתחומי המשפט האזרחי. מחוזות האגף לסיוע המשפטי מעניקים ייעוץ משפטי, הדרכה ובעיקר ייצוג בערכאות המשפטיות השונות. מזה כארבע שנים, האגף לסיוע משפטי שותף לתוכנית ייחודית (תוכנית סנ"ה), המעניקה סיוע משפטי, טיפולי ותמיכתי למשפחות שיקיריהם נרצחו. האגף לסיוע משפטי מגייס, מכשיר ומפקח על קבוצה נבחרת של עורכי דין, המתמחים בייצוג נפגעי עבירה והמלווים, מייעצים ומייצגים את נפגעי העבירה הן בהליך הפלילי המתנהל כנגד הפוגע והן בהליכים אזרחיים נלווים.

מדובר בתוכנית ייחודית המבטאת הן את תפיסת אחריות המדינה ביחס לשיקום משפחות שיקיריהן נרצחו והן תפיסה הוליסטית אינטגרטיבית ביחס להליך השיקום - המשלב הן את הפן הסוציאקונומי והטיפולי והן את ההיבטים המשפטיים של הליך השיקום. כיום, האגף לסיוע משפטי מייצג כ-300 משפחות על ידי צוות עורכי דין שנבחר לצורך ייחודי זה, הן בהליכים הפליליים והן בהליכים אזרחיים.

אתר: www.justice.gov.il/MOJHeb/SiuMishpati

בעלי התפקידים במחוזות האמונים על סיוע לנפגעי עבירה באגף לסיוע משפטי:

עו"ד הדס גבריאלי-זני, ממונה ארצית נפגעי עבירה, הנהלת האגף לסיוע משפטי, משרד המשפטים

hadasga@justice.gov.il

050-7061559, 02-6211395/ 350

עו"ד סיגלית זהר, רכזת תחום, האגף לסיוע משפטי, מחוז תל אביב, משרד המשפטים

SigalitZ@Justice.gov.il, 03-6932735

ניתן לפנות אף למוקד הטלפוני שלנו: מוקד טלפוני ארצי 1-700-70-60-44 שעות הפעילות 08:00 - 17:00

המרכז ללימודים אקדמיים אור יהודה

נציגה, ד"ר רונית שלו, מרצה בחוג לייעוץ חינוכי

המרכז ללימודים אקדמיים הינו מוסד המוביל שילוב של השכלה אקדמית עדכנית עם גישה פרקטית ויישומית, ומקנה לבוגריו יכולת התמודדות בהצלחה עם אתגרי עולם המעשה.

במרכז ללימודים אקדמיים פועלות התוכניות הבאות: BA בחינוך חברה וקהילה MA בחינוך בהתמחויות-מינהל מערכות חינוך, חינוך מיוחד, חינוך לגיל הרך, תקשוב, חברה וקהילה, חינוך סביבתי, MA בייעוץ חינוכי, BA בפסיכולוגיה, BA במינהל עסקים בהתמחויות-שיווק, מימון ובנקאות, חשבונאות, BA בניהול משאבי אנוש, MBA במינהל עסקים בהתמחויות-שיווק, מ. אנוש, מימון ובנקאות BA במינהל מערכות בריאות, BA בניהול מערכות מידע, BA בניהול תשתיות מידע.

המרכז דוגל בהנגשת ההשכלה הגבוהה לכל אדם בישראל, מקדם מעורבות ואחריות חברתית, ומקצה משאבים לתמיכה בפעילות הסטודנטים והסגל למען הקהילה ולקידום כל מגזריה. בתפישתנו וגישתנו מנגיש המרכז את ההשכלה הגבוהה לסטודנטים עולים חדשים, סטודנטים מהמגזר הערבי והבדוי וסטודנטים מהפריפריה הפיזית והפריפריה החברתית במדינת ישראל. כיום לומדים במרכז ללימודים אקדמיים כ- 5,000, ועד היום סיימו את לימודיהם למעלה מ- 9,000 בוגרים ומוסמכים.

טלפון: 1-800-40-40-90

אתר: www.mla.ac.il

ג'וינט אשלים

ג'וינט אשלים עוסק בפיתוח תכניות לילדים, נוער וצעירים במצבי סיכון ובני משפחותיהם, בשותפות עם משרדי הממשלה, בתחומי הרווחה החינוך והבריאות במגוון תחומים ונושאים וביניהם אובדן וטראומה. תחום משפחות ביחידה הבינתחומית בג'וינט אשלים, והיחידה לטיפול באובדן פתאומי ושכול במשרד הרווחה שותפים בפיתוח וקידום **פיילוט ליווי רוחני** לבני משפחה אשר מתמודדים עם אובדן פתאומי ושכול בעקבות תאונות דרכים, רצח והתאבדות. הפיילוט יתקיים במספר אזורים בארץ ויעסוק הן באופן ישיר בליווי רוחני פרטני וקבוצות תמיכה רוחנית על ידי מלווים רוחניים, והן בהנחלת התפיסה והכלים של הליווי הרוחני לאנשי מקצוע בתחום, במטרה להטמיעו בשירות המשרד למשפחות אלו.

אתר: www.ashalim.org.il

מייל: NaavaZS@jdc.org.il , IrisS@jdc.org.il

ארגון יד לבנים

ארגון יד לבנים

נציגות: מר אלי בן לשם, יו"ר; גב' רחל לניאדו, מנכ"ל

ארגון יד-לבנים הינו הארגון היציג והבלעדי להנצחת חללי מערכות ישראל ולהנחלת מורשתם, לטיפול במשפחות השכולות. הארגון להנצחת זכרם של הבנים ולחקיקתו בזיכרון הלאומי. הנחלת מורשת הבנים וחינוך הדורות הבאים ברוח זו יהו נדבך מרכזי בפעילות הארגון.

ארגון יד לבנים יפעל לרווחת משפחות הנופלים ולייצוגן בפני גורמי הממשל, ייעץ ויסייע להן מרגע התרחשות האסון ובהמשך, לאורך כל חייהן.

הארגון יקים ויפעיל בתי יד לבנים שיהוו גלעד חי לזכר הבנים ויסייעו להנצחת מורשתם.

אתר אינטרנט: www.yadlabanim.org.il

טלפון: 03-5629351

מייל: yadlabanim@bezeqint.net

עמותת "יד הנקטפים" (ע"ר)

הורים ומשפחות שכולות נפגעי תאונות דרכים

עמותת "יד הנקטפים"

עמותת "יד הנקטפים" הינה עמותה של הורים ומשפחות שכולות שאיבדו את יקירם בתאונת דרכים. עיקר פעילותה - מתן הכוון ראשוני ע"י עובדים סוציאליים, סיוע ותמיכה שיקומית/נפשית במסגרת של קבוצות תמיכה בהתמודדות עם האובדן על כל היבטיו. העמותה פועלת בחסות **מרכז הסיוע לנפגעי תאונות דרכים**, משרד הרווחה שהוקם ברוח החוק ומפעילה קבוצות תמיכה ועובדות סוציאליות, בהתאם לזכיה במכרז להפעלת קבוצות תמיכה.

אתר: www.yad-haniktafim.com

מייל: yad@yad-haniktafim.com

טלפון: 03-9416187

המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי

נציגה: גב' ענבר דוד, רכזת שיקום ארצית באגף השיקום הוא הגוף המוביל את הבטחון הסוציאלי במדינת ישראל ופועל ליישום מדינת הרווחה. כחלק ממתן רשת בטחון סוציאלי, ביטוח לאומי מטפל באוכלוסיות שחוו אובדנים של שכול ואובדנים שגרמו לנכות. ביטוח לאומי מטפל באוכלוסיות אלו בשני אופנים: מתן קצבה חודשית לקיום, במידת הצורך מתן גימלה לצורך טיפול אישי וכן שיקום תעסוקתי, ליווי פרטני, משפחתי וקבוצתי ומתן תמיכה וסיוע רווחתי באמצעות עובד שיקום.

אתר: www.btl.gov.il

מוקד טלפוני ארצי *6050, 04-8812345

המכללה האקדמית צפת

העיסוק בתחום של אבדן ושכול: הוראה ומחקר של אנשי סגל בנושא.
www.zefat.ac.il, טלפון 04-692-7777

Israel Trauma Coalition for Response and Preparedness

הקואליציה הישראלית לטראומה

הינה שותפות של ארגונים העוסקים בחוסן, היערכות לחירום וטיפול, ומפתחת ומפעילה תכניות הכשרה והתמודדות עם שכול ואובדן.
כתובת: רח' הרצוג 21/1 ירושלים
טלפון: 02-9238714, 02-6722618/9
אימייל: info@itc-office.org.il
אתר: www.israeltraumacoalition.org

משטרת ישראל

משטרת ישראל רואה חשיבות רבה בטיפול בשוטר ומשפחתו ובכלל זה מתן מענה לשוטרים שנפצעים ולמשפחות שוטרים שנפלו בעת שירותם במשטרה. לצורך כך קיים מערך רווחה ונפגעים הפרוס ביחידות בכל רחבי הארץ. מערך זה אמון על הטיפול בשוטרים שנפצעו ובמשפחות השכולות ומעניק ליווי, תמיכה ומתן מענה לכל צורך שעולה. במהלך השנה עושה המערך רבות לחיזוק הקשר עם המשפחות השכולות וזאת בשיתוף פעולה עם אגפי משרד הביטחון, עמותות השכול וגורמי רווחה בקהילה.

אתר: www.police.co.il

המרכז הלאומי לרפואה משפטית (אבו-כביר)

המרכז הלאומי לרפואה משפטית הנו יחידת סמך של משרד הבריאות, הפועל תחת מנהל הרפואה. המרכז מספק שירותים רפואיים-משפטיים למגוון מוסדות ציבוריים, כגון: משטרת ישראל, משרד המשפטים, משרד הביטחון וצה"ל, ומהווה גורם מקצועי המסייע לגורמי אכיפת החוק בחקירת סיבת מוות. כמו כן, המרכז מספק שירותים לגורמים פרטיים על פי דרישה. תפקידיו המרכזיים של המרכז כוללים: חקירת סיבות ומנגנון מוות, זיהוי חללים ואלמונים, סיוע באיתור נעדרים וביצוע בדיקות קליניות לנפגעי תקיפה מינית או פיסית.

אתר: www.health.gov.il/UnitsOffice/HD/MHealth/forensic
טלפון: 03-5127878 / 03/5127818 (עו"ס)

מנהל נפגעים וקציני ערים

מנהל הנפגעים וקציני הערים מהווה סמכות מקצועית, מתווה ומטמיע את מדיניות הטיפול בנפגעים בחירום ובשגרה. אחראי על הודעות נפגעים, על תהליכי חקירה לאיתור נעדרים ומקיים קשר עם הנפגעים ובני משפחותיהם. כל זאת על מנת לממש מחויבות צה"ל לנפגע, למשפחתו ולחברה הישראלית.

טלפון של מחלקת נפגעים: 03-6755849

ארגון אלמנות ויתומי צה"ל (ע"ר)

הינו ארגון יציג הפועל לאורך השנה בדאגה לרווחתן של המשפחות החברות בו במישורים שונים. בין היתר, הארגון חרט על דיגלו נוכחות פעילה ומחבבת בצמתים מרכזיים בחייהם של אלמנות ויתומי צה"ל, תוך שילובן של תכניות איכותיות לצד העברת מסר עקבי כי הם אינם לבדם בתהליך ההתמודדות עם השכול.

מפעליו המרכזיים של הארגון: אלמנה למען אלמנה (מיזם שבמסגרתו אלמנת צה"ל ותיקה מלווה אלמנה צעירה, או אלמנה הזקוקה לליווי); שנת בר/ת מצווה (אירועים מרכזיים ליתומי צה"ל המגיעים למצוות, משלחת יתומי צה"ל בשנת בר/ת המצווה); נופשים לאלמנות צה"ל וליתומים בוגרים; מחנות 'עוצמה' (מחנה ליתומי צה"ל בגילאי 6-18 בחופשות החגים סוכות) חלוקת מלגות ושי נישואין; קורסים והעשרות.

אתר: www.idfwo.org

טלפון: 03-6918403

פייסבוק: www.facebook.com/IDFWO

**ארגון
אלמנות
ויתומי צה"ל**